

BARN OG MEDIER 2018

Seksuelle kommentarer og deling av
nakenbilder hos norske 13 - 18-åringer

Medietilsynet
NORWEGIAN MEDIA AUTHORITY

Informasjon om undersøkelsen

Undersøkelsen Barn og unges mediebruk 2018 er gjennomført av Sentio Research Norge på oppdrag fra Medietilsynet.

Formålet med undersøkelsen er å gi en samlet framstilling av barn og unges bruk av ulike digitale medier. Dette omfatter barn og unges digitale deltakelse, kompetanse og dømmekraft, i tillegg til foreldres deltakelse og regulering av barn og unges mediehverdag. Inn under disse problemstillingene kartlegger undersøkelsen blant annet medievaner (sosiale medier, spill, tv), negative opplevelser (mobbing, ubehagelige seksuelle kommentarer), kildekritikk og holdninger til medieregulering.

Medietilsynet samarbeider med et bredt nettverk av aktører, og har et særskilt opplysnings- og informasjonsarbeid med fokus på trygg bruk av digitale medier for barn og unge. I den forbindelse bidrar undersøkelsen med et empirisk kunnskapsgrunnlag basert på barn og unges egen rapportering om deres faktiske bruk, erfaringer, holdninger, opplevelser og følelser knyttet til nettbruk.

Medietilsynet er faglig ansvarlig for undersøkelsen både når det gjelder spørsmål og spørsmålsutforming, metode, gjennomføring og rapportering. Datainnsamling og databearbeiding er gjennomført av Sentio Research Norge i nært samarbeid med Medietilsynet.

Gjennomføring

Det er samlet inn svar fra 4 805 barn i alderen 9-18 år. Undersøkelsen ble gjennomført ved at Sentio rekrutterte et utvalg skoler til å delta. For å oppnå et mest mulig representativt utvalg, ble rekrutteringen basert på klyngeutvalg. Datainnsamlingen er gjennomført på skoler ved bruk av elektronisk spørreskjema. Feltarbeidet foregikk i oktober og november 2017.

Parallelt med denne undersøkelsen er det gjennomført en undersøkelse med fokus på foreldre til barn i alderen 1-18 år. Dette både for å avdekke gap i digital mediebruk, kompetanse og holdninger, samt foreldrenes kunnskaper om barnas nettbruk og erfaringer.

Se eget vedlegg for mer utfyllende informasjon om undersøkelsene og praktisk gjennomføring

Tidligere undersøkelser og sammenligning over tid

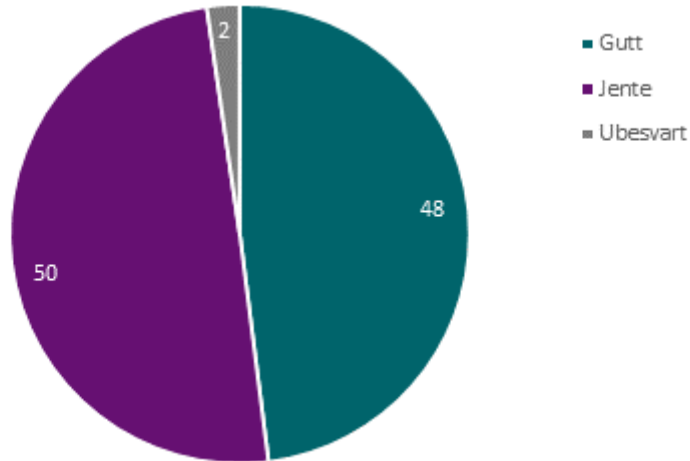
Spørsmålsområdene tar utgangspunkt i erfaringer fra tilsvarende undersøkelser gjennomført av Medietilsynet i 2003, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014 og 2016. Barn og unges digitale mediebruk er imidlertid i så rask utvikling at det kreves vesentlige endringer for hver undersøkelse. Ved utviklingen av årets undersøkelse har det vært en avveining mellom behov for å måle utvikling over tid, mot behov for å fange opp nye vaner.

Det har vært endringer i skjemaet sammenlignet med tidligere, både i enkelte formuleringer av spørsmål, samt svarskalaer, noe som gjør at vi ikke kan sammenligne alle resultater over tid. I tillegg er utvalget noe annerledes sammensatt enn tidligere, da årets undersøkelse også inkluderer 17- og 18-åringer. Med andre ord er elever fra 2. og 3. klasse på videregående skoler med i datamaterialet. Ved forrige gjennomføring i 2016 var 1. klasse på videregående skole med, mens det tidligere år kun ble samlet inn data blant elever til og med 10. klasse.

Om utvalget

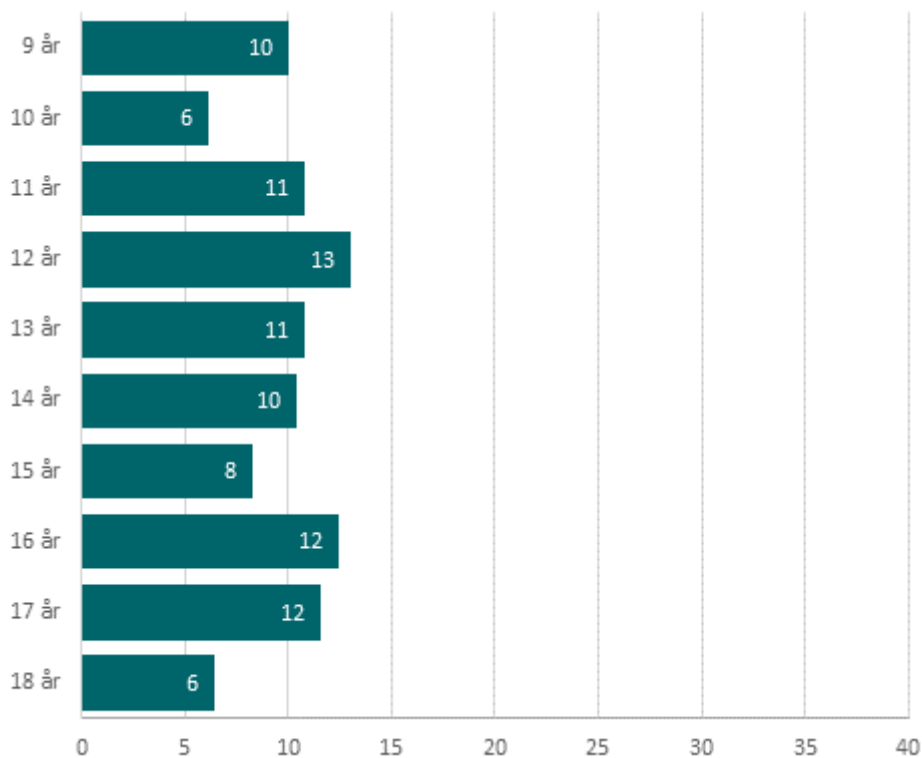
Av totalt 4 805 barn og unge som har svart på undersøkelsen, utgjør jentene 50 prosent, guttene 48 prosent, mens to prosent ikke har oppgitt kjønn.

Figur 1: Fordeling kjønn. Prosent. n= 4805

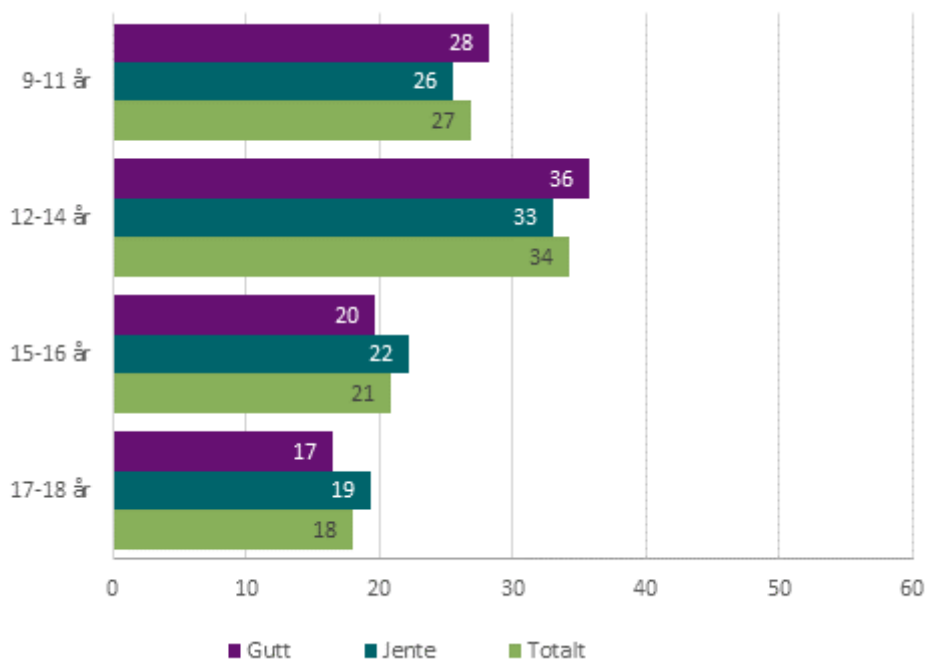
I figur 2 ser vi aldersfordelingen i utvalget. Målgruppen for undersøkelsen er barn og unge i alderen 9-18 år, og datainnsamlingen har vært rettet mot skoleklasser fra 4. trinn på barneskolen til 3. trinn på videregående skole. Andelen for hvert årskull varierer fra seks til 13 prosent. De fleste ligger rundt ti prosent.

Figur 2: Utvalgets aldersfordeling. Prosent. n= 4746

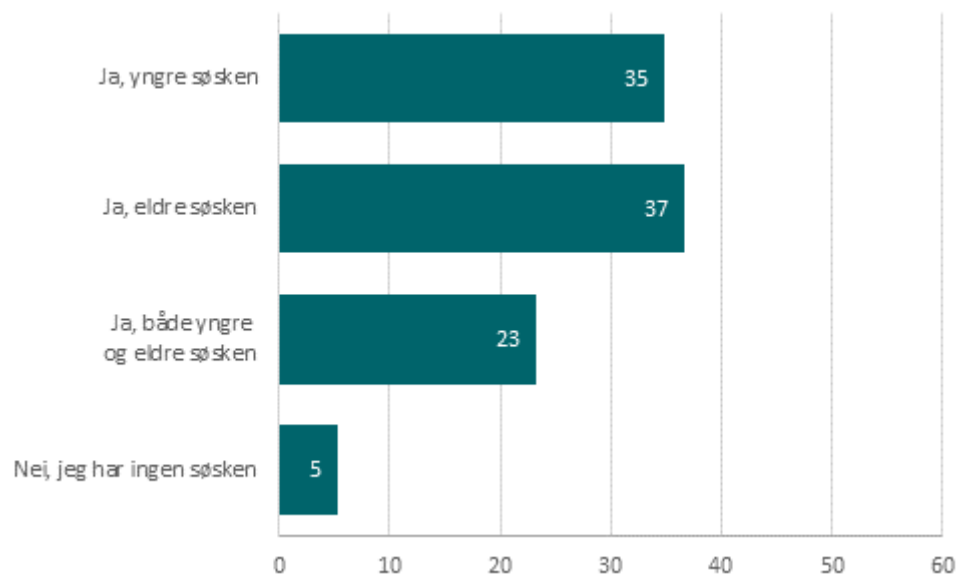
Figur 3 viser at det er en forholdsvis jevn kjønnsfordeling innen alle aldersgrupper.

Figur 3: Aldersfordeling totalt og fordelt på kjønn. Prosent. n= 4654

95 prosent av barna har søsken, og totalt 23 prosent har både eldre og yngre søsken. 37 prosent har kun eldre søsken, mens 35 prosent kun har søsken som er yngre enn seg selv.

Figur 4: Har du søsken? Prosent. N=4764

Seksuelle kommentarer og nakenbilder

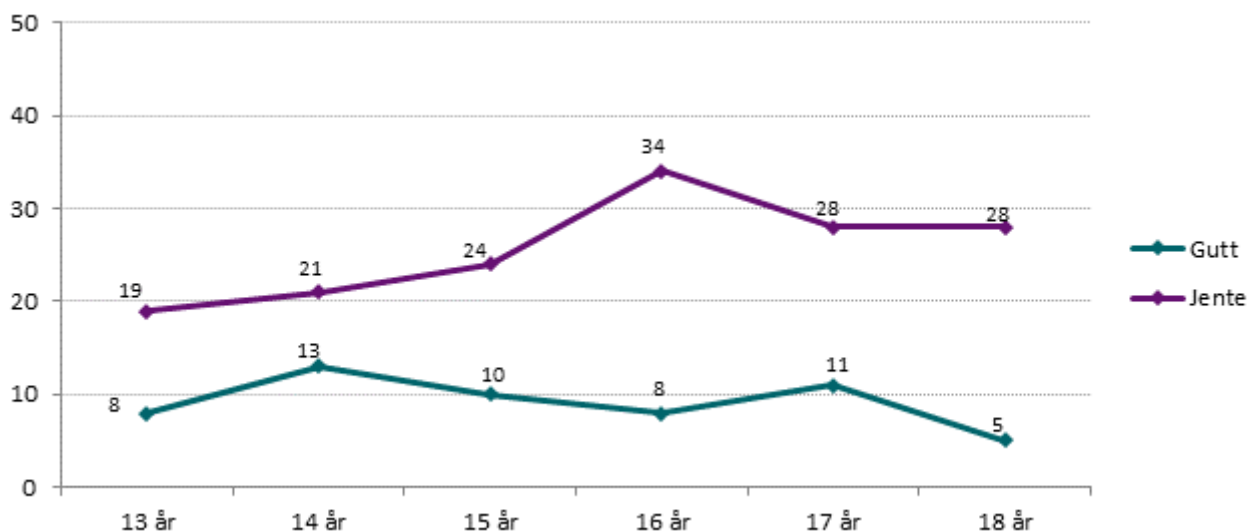
Seksuelle kommentarer på nett

I denne delen av undersøkelsen har kun 13-18-åringene blitt spurt og gitt svar.

18 prosent av barn og unge i alderen 13-18 år har i løpet av det siste året opplevd å få seksuelle kommentarer på internett som de opplevde som sårende, ubehagelige eller truende. Tolv prosent fikk slike kommentarer én eller noen ganger i løpet av året, fire prosent fikk det månedlig, mens to prosent fikk seksuelle kommentarer én eller flere ganger i uken.

Jenter har opplevd å få slike kommentarer i betydelig større grad enn gutter. 26 prosent av jentene i alderen 13-18 år har opplevd det, mot ti prosent av guttene. Størst kjønnsforskjell finner vi blant 16-åringene. Hele 34 prosent av jentene på 16 år har i løpet av det siste året fått seksuelle kommentarer på nett som de opplevde som sårende, ubehagelig eller truende, mot åtte prosent av guttene.

Figur 52: Prosentandel av gutter og jenter som i løpet av det siste året har fått seksuelle kommentarer på internett som de opplevde som sårende, ubehagelig eller truende. Spørsmålet er kun stilt til 13-18-åringene.

Sammenlignet med 2016, har det vært en nedgang i andelen av 15-16 åringer som opplevde å få seksuelle kommentarer på internett som de opplevde som sårende, ubehagelig eller truende.¹⁴ Blant jentene i 15-16-årsalderen, som er den gruppen som i størst grad har fått slike kommentarer, har andelen gått ned fra 36 prosent i 2016, til 30 prosent i 2018. Det har også vært en nedgang blant guttene i samme alder, fra 15 til ni prosent. Blant 13-14-åringene er det relativt stabile tall sammenlignet med 2016.¹⁵

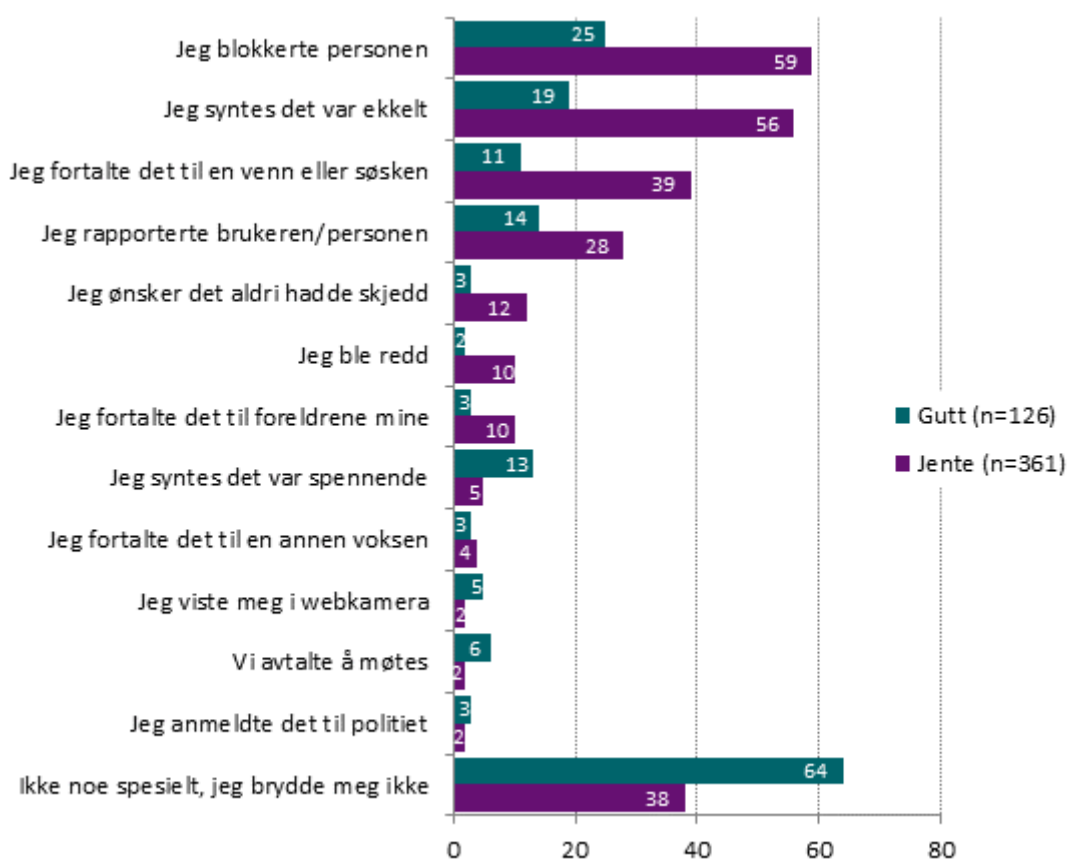
¹⁴ Endring i spørsmålsformuleringen. I 2016 var spørsmålet: *I løpet av det siste året, har du fått uønskede seksuelle kommentarer på internett? (Kommentarer som kan handle om kropp og utseende som du opplever som sårende, ubehagelig eller truende).*

¹⁵ I 2016 hadde elleve prosent av guttene i alderen 13-14 år og 18 prosent av jentene i samme alder, fått slike kommentarer på internett det siste året. I 2018 er andelen henholdsvis elleve og 20 prosent blant 13-14-årige gutter og jenter.

De som har opplevd å få seksuelle kommentarer på internett som de opplevde som sårende, ubehagelig eller truende, ble videre spurt om hva som skjedde sist de fikk slike kommentarer. Halvparten svarte at de blokkerte personen, mens 46 prosent syntes det var ekkelt. 44 prosent oppga at det ikke skjedde noe spesielt, de brydde seg ikke. 32 prosent av de som hadde fått slike kommentarer, fortalte det til en venn eller søsken, mens 24 prosent rapporterte brukeren/personen. Ti prosent svarte at de ønsker det aldri hadde skjedd, åtte prosent ble redd og samme andel fortalte det til foreldrene.

Jevnt over finner vi at jentene reagerte mer enn guttene på å få seksuelle kommentarer de opplevde som sårende, ubehagelig eller truende. En høyere andel jenter enn gutter blokkerte personen som sendte kommentarene (59 mot 25 prosent), rapporterte brukeren/personen (28 mot 14 prosent), samt syntes det var ekkelt å få slike kommentarer (56 prosent mot 19 prosent). Det var også flere jenter enn gutter som fortalte om det til en venn eller søsken (39 mot 11 prosent), samt til foreldrene sine (10 mot 3 prosent). Blant guttene var det mer vanlig ikke å bry seg. 64 prosent av guttene svarte at de ikke brydde seg, mot 38 prosent av jentene.

Figur 53: Hva skjedde sist du fikk seksuelle kommentarer på internett som du opplevde som sårende, ubehagelig eller truende. Prosent av 13-16-åring som har opplevd å få slike kommentarer.

Tabell 17 viser en sammenligning over tid over hva som skjedde sist de fikk uønskede seksuelle kommentarer. Vi ser at resultatene for 13-14-åringene er relativt stabile sammenlignet med 2016, men det har vært en liten nedgang i andelen som oppga at de ble redd (fra 15 til 9 prosent) og ønsket det aldri hadde skjedd (fra 19 til 9 prosent), mens det er en økning i andelen som svarte at det ikke skjedde noe spesielt (fra 42 til 49 prosent). Når det gjelder 15-16-åringene, er det en betydelig økning i andelen

som opplevde det som ekkelt å få slike kommentarer (fra 36 til 50 prosent), samt som blokkerte personen (fra 39 til 64 prosent), sammenlignet med 2016. Det har også vært en økning i andelen som rapporterte brukeren/personen (fra 19 til 26 prosent), samt som fortalte det til en venn eller søsken (fra 22 til 35 prosent).

Tabell 17: Hva skjedde sist du fikk seksuelle kommentarer på internett som du opplevde som sårende, ubehagelig eller truende. Prosent av 13-16-åringene som har opplevd å få slike kommentarer fordelt på aldersgrupper. Tidsserie.¹⁶

	ALDER				
	13-14 år			15-16 år	
	2014	2016	2018	2016	2018
Jeg ble redd	15	15	9	8	7
Jeg syntes det var spennende	25	5	8	5	6
Jeg syntes det var ekkelt	28	34	34	36	50
Jeg fortalte det til en venn eller søsken	20	26	26	22	35
Jeg fortalte det til foreldrene mine	5	9	9	4	7
Jeg fortalte det til en annen voksen	5	3	2	2	4
Jeg blokkerte personen	33	45	42	39	64
Jeg rapporterte brukeren/personen	-	25	22	19	26
Jeg viste meg i webkamera	10	1	4	4	1
Jeg ønsker det aldri hadde skjedd	16	19	9	11	9
Vi avtalte å møtes	8	4	5	6	1
Jeg anmeldte det til politiet	-	2	2	1	1
Ikke noe spesielt, jeg brydde meg ikke	25	42	49	43	48

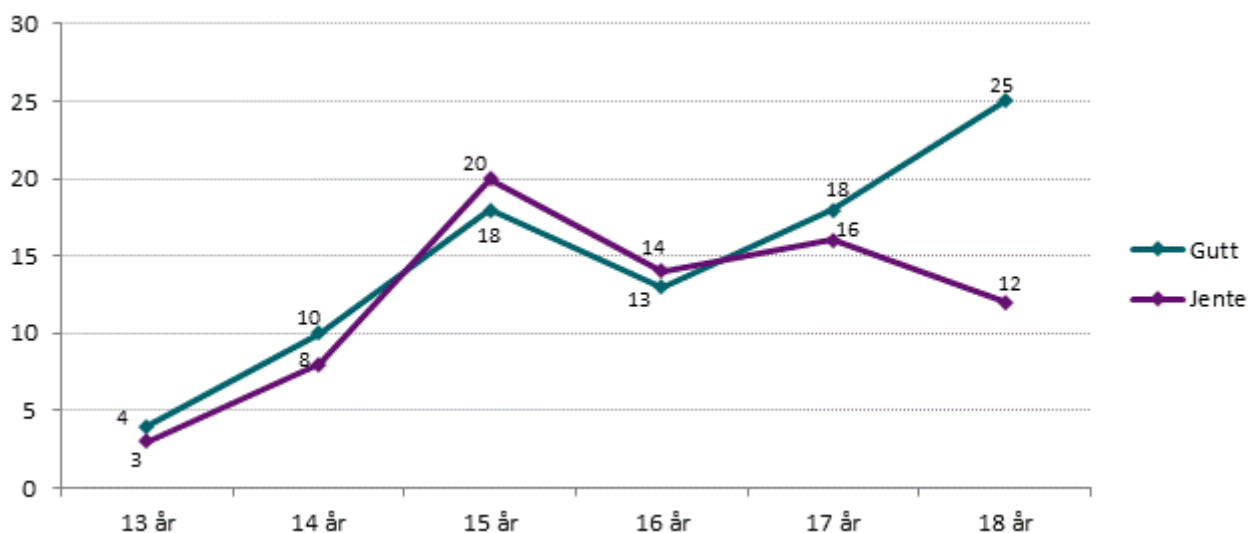
Deling av nakenbilder

Totalt 13 prosent av barn og unge i alderen 13-18 år har i løpet av siste året sendt nakenbilde(r) av seg selv. Andelen øker fra 13 til 15 år, både blant jenter og gutter. Av jentene, er det blant de på 15 år vi finner høyest andel som har sendt denne typen bilder (20 prosent), mens for guttene er andelen høyest blant de på 18 år (25 prosent). Det er forholdsvis små kjønnsforskjeller, med unntak av blant 18-åringene, hvor hele 25 prosent av guttene har sendt nakenbilder av seg selv, mot tolv prosent av jentene.

Sammenlignet med 2016, er andelen 15-16-åringene som har sendt nakenbilder av seg selv, stabil. Totalt 16 prosent av jentene i denne alderen sendte slike bilder av seg selv i 2018, mot 15 prosent i 2016. For guttene i samme alder, er andelen 15 prosent i 2018, mot 14 prosent i 2016. Det er også forholdsvis små endringer over tid blant 13-14 åringene, men med tendens til en viss økning. Syv prosent av guttene på 13-14 år sendte nakenbilder av seg selv i 2018, mot to prosent i 2016. Blant jentene i samme alder, sendte seks prosent nakenbilder i 2018, mot fire prosent i 2016.

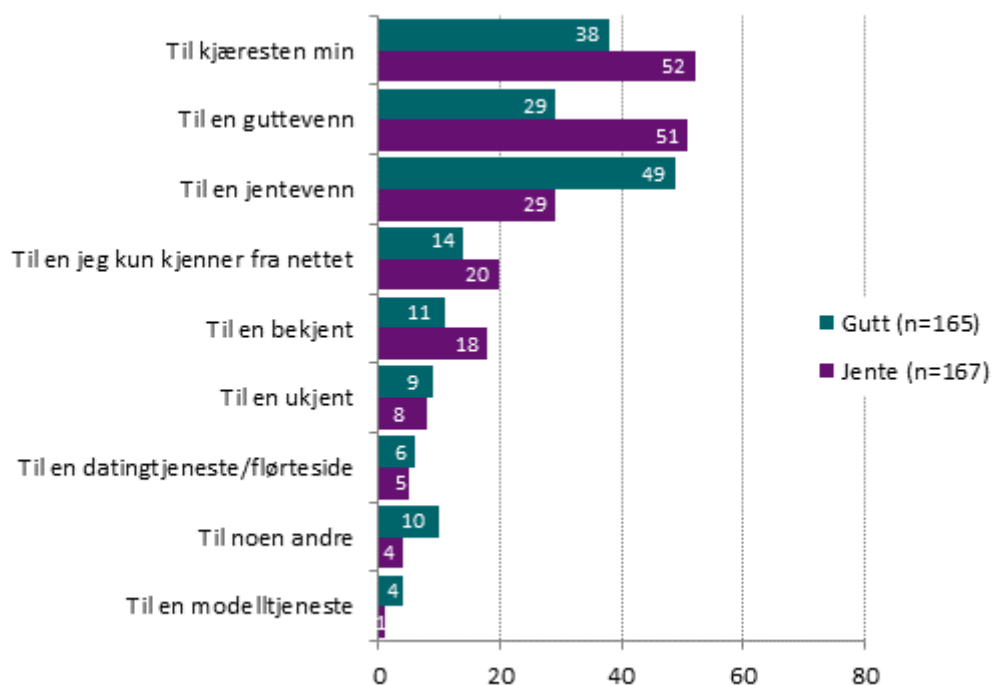
¹⁶ I 2018 var det 142 barn i alderen 13-14 år, 190 barn i alderen 15-16 år og 159 barn i alderen 17-18 år som hadde besvart spørsmålet. I 2016 var det 87 barn i alderen 13-14 år og 176 barn i alderen 15-16 år som hadde besvart spørsmålet.

Figur 54: Prosentandel av gutter og jenter som har sendt nakenbilder av seg selv i løpet av det siste året. Spørsmålet er kun stilt til 13-18-åringene.

De som hadde sendt nakenbilde(r) av seg selv i løpet av siste år, fikk spørsmål om hvem de hadde sendt nakenbilde(r) til. Fordi det er få som har svart på spørsmålet, vil feilmarginene for resultatene være forholdsvis store. Resultatene gir imidlertid noen viktige indikasjoner.

Figur 55: Til hvem sendte du nakenbilde(r)? Prosent av gutter og jenter som har sendt nakenbilder i løpet av siste år. Spørsmålet er kun stilt til 13-18-åringene.

52 prosent av jentene sendte nakenbilde(r) til kjæresten sin. Dette er en betraktelig høyere andel enn blant guttene (38 prosent). Videre sendte omtrent halvparten av både jentene og guttene nakenbilder til en venn av motsatt kjønn, mens tre av ti sendte dette til en venn av samme kjønn.

En høyere andel jenter enn gutter har sendt nakenbilde(r) til en person de kun kjente fra nettet (20 mot 14 prosent), samt til en bekjent (18 mot 11 prosent). I underkant av én av ti jenter og gutter sendte nakenbilde(r) til en ukjent person.

Sammenlignet med 2016, finner vi at det er en økning i andelen jenter i alderen 13-16 år som har sendt nakenbilde(r) til en jentevenn (fra 26 til 32 prosent), til en bekjent (fra 15 til 25 prosent), samt til en de kun kjenner fra nettet (fra 14 til 23 prosent). Det er videre en lavere andel av jentene som oppgir å ha sendt slike bilder til kjæresten sin (fra 65 til 47 prosent).

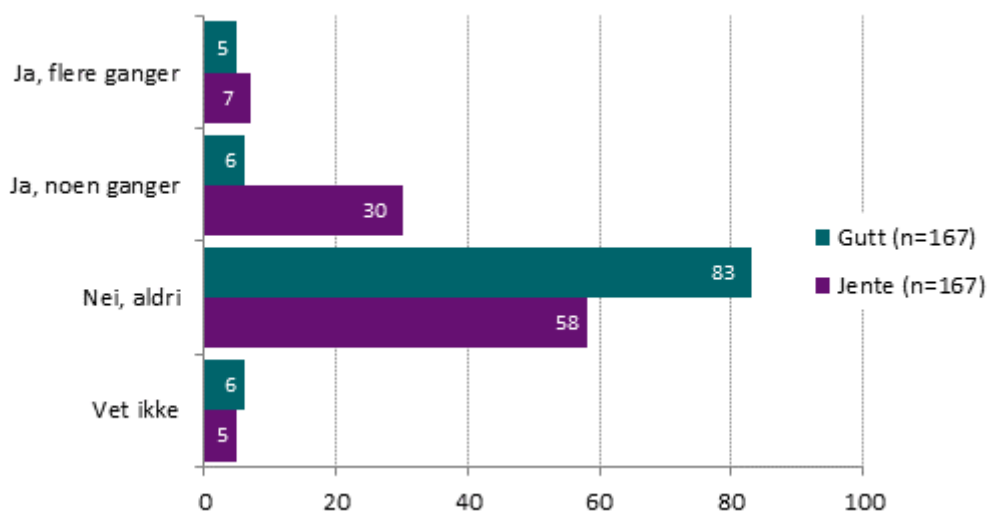
Blant guttene i alderen 13-16 år, finner vi en økning i andelen som har sendt nakenbilde(r) til en jentevenn (fra 54 til 61 prosent), samt til en bekjent (fra 8 til 12 prosent), mens det er en nedgang i andelen som har sendt til noen de kun kjenner fra nettet (22 til 14 prosent). Ved å kombinere både kjønn og alder, er det viktig å være oppmerksom på at antallet som har svart, blir forholdsvis lavt i hver gruppe. Man bør derfor være forsiktig med å legge for stor vekt på forskjellene, men heller se på dette som tendenser.

Tabell 18: Hvem sendte du nakenbilde(r) til? Prosent av gutter og jenter som har sendt nakenbilder i løpet av siste år. Spørsmålet er kun stilt til 13-18-åringene. Tidsserie.

	13-16 år				17-18 år	
	2016		2018		2018	
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
Til en guttevenn	25	58	23	56	39	42
Til en jentevenn	54	26	61	32	35	25
Til en bekjent	8	15	12	25	9	7
Til en datingtjeneste/flørteside	7	9	5	6	7	3
Til en modelltjeneste	4	11	5	2	3	0
Til en jeg kun kjenner fra nettet	22	14	14	23	13	15
Til en ukjent	9	9	11	10	7	4
Til kjæresten min	35	65	36	47	39	62
Til noen andre	6	3	9	5	13	1
Antall (n)	50	56	93	103	70	64

Guttene og jentene som hadde sendt nakenbilde(r) av seg selv i løpet av siste år, ble videre spurt om de følte seg presset til å sende bildet/bildene. 30 prosent av jentene svarte at de følte seg presset noen ganger, mens syv prosent følte seg presset flere ganger. Betydelig færre gutter følte seg presset til å sende nakenbilde(r). Seks prosent følte seg presset noen ganger, mens fem prosent svarte at de følte seg presset flere ganger. De fleste av både guttene (83 prosent) og jentene (58 prosent) svarte at de ikke følte seg presset. Fem prosent av jentene og seks prosent av guttene svarte «vet ikke» på spørsmålet om de følte seg presset til å sende bildet/bildene.

Figur 56: Følte du deg presset til å sende nakenbildet/ene? Prosent av gutter og jenter som har sendt nakenbilder i løpet av siste år. Spørsmålet er kun stilt til 13-18-åringene.

Tabell 19: Følte du deg presset til å sende nakenbildet/ene? Prosent av gutter og jenter som har sendt nakenbilder i løpet av siste år. Spørsmålet er kun stilt til 13-18-åringene. Tidsserie.¹⁷

	13-16 år				17-18 år	
	2016		2018		2018	
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
Nei, aldri	87	57	83	56	82	61
Ja, følte meg presset	1	26	-	-	-	-
Ja, noen ganger	-	-	5	30	8	30
Ja, flere ganger	-	-	5	8	4	7
Vet ikke	11	17	6	7	6	2
Antall (n)	52	66	95	105	70	64

På grunn av endringer i svarkategoriene siden 2016, kan vi ikke sammenligne resultatene for hver kategori direkte, men tabellen viser at andelen jenter i alderen 13-16 år som *ikke* har følt seg presset til å sende nakenbilder, er relativt stabil sammenlignet med 2016. Vi ser ellers en tendens til at en større andel gutter i 2018 enn i 2016 følte seg presset til å sende nakenbildet/ene. 87 prosent oppga at de aldri følte seg presset i 2016, mot 83 prosent i 2018.

¹⁷ Endring i svarkategoriene: I 2016 var det ikke skilt mellom én eller flere ganger, og det var kategorien «nei, ønsket det selv», i stedet for «nei aldri».

Fra Foreldreundersøkelsen 2018

Fem-seks prosent av barna i alderen 9-18 år har ifølge foreldrene møtt noen i virkeligheten som han/hun først ble kjent med på nett, delt personlig opplysninger på nett, eller vært utsatt for at andre har delt uheldige eller upassende videoklipp/bilder av dem på nett. To-tre prosent av barna i alderen 9-18 år har ifølge foreldrene delt uheldige eller upassende videoklipp/bilder av seg selv på nett, mobbet eller trakassert andre på nett, eller blitt kontaktet av noen på nett som søker seksuell kontakt.

Ifølge foreldrene er det å besøke pornosider, mer vanlig blant gutter enn jenter. Etter 14-årsalderen er det å bli mobbet eller trakassert på internett, samt få seksuelle kommentarer på nett, noe som jenter i større grad enn gutter er utsatt for.

Fire prosent av foreldrene svarte at barna deres har opplevd å få seksuelle kommentarer via internett. Dette gjelder i størst grad 15-16-åringene (9 prosent) og flere av jentene enn guttene i den alderen (14 mot 4 prosent). Fra undersøkelsen mot barn, fant vi at 30 prosent av jentene i alderen 15-16 år og ni prosent av guttene i samme alder, i løpet av det siste året har opplevd å få seksuelle kommentarer på internett som de opplevde som sårende, ubehagelig eller truende.

Tre prosent av foreldrene oppgir at deres barn har blitt kontaktet på nett av en voksen som søker seksuell kontakt. Dette gjelder for fire prosent av jentene og to prosent av guttene, og andelen er høyest blant 15-18-åringene (4 prosent). Ifølge foreldrene har en like stor andel blitt kontaktet av en jevnaldrende som søker seksuell kontakt. Andelen er høyere blant jenter enn gutter (4 mot 1 prosent), og aller høyest blant de eldste jentene (9 prosent).

Ifølge foreldrene har 70 prosent av barna ikke opplevd eller vært med på noe av dette. Dette gjelder flest av de i alderen 9-12 år (81 prosent).